

Sygn. akt I ACa 287/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Marzanna Góral

Sędzia SA Marzena Konsek – Bitkowska (spr.)

Sędzia SO del. Dagmara Olczak – Dąbrowska

Protokolant – st. sekr. sąd. Ewelina Borowska

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Centrali (...) SA w W.

przeciwko Instytutowi (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 września 2013 r., sygn. akt XXVI GC 402/13

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I (pierwszym) w ten tylko sposób, że w miejsce odsetek ustawowych zasądza odsetki w wysokości odsetek za zwłokę, określanej na podstawie art. 56 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;**
- 2. zasądza od Centrali (...) SA w W. na rzecz Instytutu (...) w W. kwotę 604 zł (sześćset cztery złote) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt I ACa 287/14

UZASADNIENIE

Powód Centrala (...) S.A. w W. wniósł o zasądzenie od Instytutu (...) w W. kwoty 550.250,81 zł wraz z ustawowymi odsetkami od wskazanych kwot, tytułem zapłaty za sprzedane pozwanemu towary. Następnie w związku z częściową spłatą zadłużenia przez pozwanego, strona powodowa ograniczyła żądanie pozwu do kwoty 449.976,26 zł wraz z należnymi ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania.

W dniu 11 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, zasądzając dochodzone roszczenie. Od tego orzeczenia pozwany złożył sprzeciw, zaskarżając nakaz zapłaty jedynie w części obejmującej zasądzone odsetki i podnosząc, że powodowi przysługują odsetki za zwłokę w wysokości określonej na podstawie art. 56 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r., Ordynacja podatkowa, a nie odsetki za opóźnienie. W pozostałej części nakaz zapłaty się uprawomocnił.

Wyrokiem z dnia 24 września 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanego na rzecz powoda ustawowe odsetki:

- 1) od kwot 21 138,00 zł oraz 6696,00 zł od dnia 5 października 2012 roku,
 - 2) od kwot 10 044,00 zł oraz 17,33 zł oraz 3348,00 zł od 6 października 2012 r.,
 - 3) od kwoty 6843,42 zł od dnia 9 października 2012 r. do dnia 21 stycznia 2013 r.,
 - 4) od kwot 31 707,00 zł, 2934,36 zł oraz 9000 zł od dnia 12 października 2012 r.,
 - 5) od kwoty 1944,00 zł od dnia 13 października 2012 roku,
 - 6) od kwoty 2430,00 zł od dnia 16 października 2012 roku,
 - 7) od kwoty 4172,44 zł od dnia 19 października 2012 roku
- do dnia 21 stycznia 2013 roku.

Sąd zasądził także odsetki ustawowe:

- 8) od kwot 27 534,56 oraz 6843,42 zł od dnia 19 października 2012 roku,
- 9) od kwot 9000 zł, 2430 zł oraz 3000 zł od 20 października 2012 r.,
- 10) od kwoty 3421,71 zł od dnia 24 października 2012 r.,
- 11) od kwot 21 138,00 zł oraz 8864,91 zł od dnia 26 października 2012 r.,
- 12) od kwoty 6696,00 zł od dnia 30 października 2012 r.,
- 13) od kwot 31 707,00 zł oraz 7484,67 zł od dnia 3 listopada 2012 r.,
- 14) od kwoty 12 000,00 zł od dnia 6 listopada 2012 r.,
- 15) od kwot 21.138,00 zł, 9924,12 zł, 7484,67 zł oraz 2934,36 zł od dnia 10 listopada 2012 r.,
- 16) od kwoty 2430,00 zł od dnia 13 listopada 2012 r.,
- 17) od kwoty 3421,71 zł od dnia 14 listopada 2012 r.,
- 18) od kwot 21 138,00 zł oraz 3421,71 zł od dnia 16 listopada 2012 r.,
- 19) od kwot 2430,00 zł oraz 3000,00 zł od dnia 17 listopada 2012 r.,
- 20) od kwot 9000 zł, 4227,60 zł, 9000 zł, 31.707 zł i 3421,71 zł od dnia 20 listopada 2012 r.,
- 21) od kwoty 6696,00 zł od dnia 23 listopada 2012 r.,
- 22) od kwoty 5138,36 zł od dnia 24 listopada 2012 r.,
- 23) od kwot 24 421,71 zł, 4227,60 zł od dnia 27 listopada 2012 r.,
- 24) od kwoty 3421,71 zł od dnia 28 listopada 2012 r.,
- 25) od kwot 6696,00 zł oraz 28 277,38 zł od dnia 30 listopada 2012 r.,

26) od kwoty 59 187,52 zł od dnia 1 grudnia 2012 r.,

27) od kwoty 4875,55 zł od dnia 8 grudnia 2012 r.,

28) od kwoty 3000,00 zł od dnia 12 grudnia 2012 r.,

29) od kwot 3348 zł, 5090,40 zł, 6000 zł i 14 796,88 zł od dnia 15 grudnia 2012 r.

- do dnia zapłaty.

Tytułem kosztów procesu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 12.842 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że strony zawarły szereg umów sprzedaży, których przedmiotem były różnego rodzaju środki farmaceutyczne. W umowach tych postanowiono, że rozliczenie za dostarczone towary odbywać się będzie fakturami VAT, płatnymi w ciągu 30 dni od daty dostarczenia prawidłowo wystawionego dokumentu. W razie opóźnienia w zapłacie Instytut obowiązany został do zapłacenia odsetek za powstałe opóźnienie (§ 3 umów sprzedaży).

Dochodzone roszczenie ma oparcie w wystawionych fakturach VAT, wymienionych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Pozwany nie uregulował w terminie należności wynikających z tych faktur. W związku z powyższym (...) S.A. pismem z dnia 27 listopada 2012 r. wezwał Instytut do zapłaty kwoty 435.186,37 zł w terminie 7 dni od dnia otrzymania pisma. Kolejnym pismem z dnia 17 grudnia 2012 r. strona powodowa wezwała pozwanego do natychmiastowej spłaty zadłużenia w kwocie 550.250,81 zł wraz z należnymi odsetkami ustawowymi. W dniu 21 stycznia 2013 r. pozwany uregulował na rzecz (...) S.A. kwotę 100.274,55 zł.

Sąd Okręgowy zważył, że roszczenie strony powodowej w zakresie należności odsetkowej jest w pełni zasadne. Poza sporem pozostawał fakt, iż strony łączyły umowy sprzedaży różnego rodzaju środków farmaceutycznych a towar został dostarczony stronie pozwanej, która nie uiściła należnego wynagrodzenia.

Skarżąc nakaz zapłaty wyłącznie co do rodzaju zasądzonych odsetek, pozwany zgłosił zarzut niewłaściwego określenia podstawy żądania należności odsetkowej. Zdaniem pozwanego w sprawie zastosowanie znajdował art. 56 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. Nr 137, poz. 926 z zm.), na podstawie ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz. U. Nr 139, poz. 1323 ze zm.). Nie było przy tym sporne, że obie strony oraz przedmiot zawartych przez nie umów spełniają warunki do zakwalifikowania wskazanych stosunków obligacyjnych do kategorii transakcji handlowych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych

Odnosząc się do powyższego zarzutu Sąd Okręgowy zważył, że art. 7 powołanej ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych reguluje kwestię odsetek za opóźnienie w sposób odmienny niż wynika to z Kodeksu cywilnego. O ile Kodeks cywilny przewiduje odsetki ustawowe za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego (chyba że strony uzgodniły inaczej), to ustawa o terminach zapłaty przewiduje za opóźnienie odsetki jak od zaległości podatkowych, należne za okres od dnia wymagalności świadczenia pieniężnego do dnia zapłaty, jeżeli są spełnione łącznie następujące warunki: wierzyciel spełnił swoje świadczenie i nie otrzymał zapłaty w terminie określonym w umowie albo pisemnym wezwaniu, w szczególności w doręczonej fakturze lub rachunku, potwierdzających dostawę towaru lub wykonanie usługi lub wezwaniu dokonany w postaci elektronicznej, o ile strony przewidziały w umowie taki sposób składania oświadczeń woli.

Sąd Okręgowy uznał, że przepisy powyższej ustawy tworzą dodatkowe mechanizmy prawne, nie wykluczając tym samym regulacji zawartych w Kodeksie cywilnym. Zachodząca relacja art. 7 ustawy oraz art. 481 k.c. to w istocie zbieg roszczeń, którego rozstrzygnięcie powinno zależeć od woli wierzyciela. Opisane powyżej regulacje stanowią bowiem uprawnienie wierzyciela, a nie jego obowiązek. W większości przypadków korzystniejszy dla wierzyciela byłby reżim z art. 7 ustawy i w zasadzie taki był zamiar ustawodawcy, aby w ten sposób dyscyplinować dłużnika. Niemniej jednak na gruncie niniejszej sprawy przyznanie prymatu przepisom ustawy o terminach zapłaty w transakcjach

handlowych stawalioby powoda w mniej korzystnej sytuacji, porównując obowiązujące w okresie opóźnienia stawki odsetek określanych na podstawie art. 56 Ordynacji podatkowej oraz wysokość odsetek ustawowych.

Zdaniem Sądu I instancji, zapisy umów łączących strony wyraźnie określały zarówno termin na spełnienie świadczenia - 30 dni, jak również sposób określenie wysokości należnych odsetek z tytułu opóźnienia w zapłacie - ustawowe.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Ponieważ nawet częściowe zaskarżenie nakazu zapłaty sprzeciwem powoduje upadek rozstrzygnięcia o kosztach, to zachodziła konieczność rozstrzygnięcia o całości kosztów w orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji (art. 108 § 1 k.p.c.).

Od powyższego wyroku pozwany wywiódł apelację, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. naruszanie art. 7 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz.U. Nr 139, poz. 1323, z zm.) poprzez jego niezastosowanie,
2. naruszenie art. 481 § 2 k.c. w zw. z art. 359 § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie,
3. naruszenie przepisów prawa procesowego polegające na błędzie w ustaleniach faktycznych i uznaniu, że ze zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że powodowi należą się odsetki w wysokości ustawowej.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, a także o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie w całości.

Trafny jest podniesiony w niej zarzut błędnego ustalenia, z odwołaniem się do materiału dowodowego, że powodowi należą się odsetki ustawowe. Wbrew wyrażonemu w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stanowisku Sądu Okręgowego, w żadnej z przedstawionych umów nie można dopatrzeć się zapisu precyzyjnego rodzaj odsetek za opóźnienie. Strony wyraźnie wskazały tylko, że w przypadku opóźnienia należą się odsetki, nie podały jednak ich wysokości, nie umówiły się też z całą pewnością na odsetki ustawowe. W takim przypadku powodowi należą się zatem odsetki przewidziane przepisami prawa.

Niewątpliwie z uwagi na datę zawarcia umów zastosowanie w sprawie ma ustawa z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych. Przy czym, wobec ustalenia przez strony 30-dniowego terminu zapłaty, nie wchodzi w grę przepisy art. 5 i 6 tej ustawy, zatem ich omówienie przez Sąd I instancji było zbędne. Powstaje natomiast pytanie o wzajemny stosunek art. 7 ustawy i art. 481 § 2 k.c. Sąd I instancji podzielił w tym względzie zapatrywanie powoda o zbiegu norm i uznał, że w takim przypadku to powodowi służy uprawnienie do wskazania, czy dochodzi odsetek ustawowych na podstawie art. 481 § 2 k.c. czy też odsetek jak od zaległości podatkowych na podstawie art. 7 ustawy.

Poglądu powyższego Sąd Apelacyjny nie podziela. Zdaniem Sądu Apelacyjnego pogłębiona analiza przepisów obu aktów prawnych winna prowadzić do wniosku, że art. 7 ustawy stanowi *lex specialis* wobec postanowień Kodeksu cywilnego. Na taką wzajemną relację wskazuje zarówno treść art. 1 ustawy, w której wprost zapisano, że określa ona szczególnie uprawnienia wierzyciela i obowiązki dłużnika w związku z terminami zapłaty w transakcjach handlowych, jak i brak w ustawie odpowiednika art. 4 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o terminach zapłaty w obrocie gospodarczym (Dz. U. z 2001 r. Nr 129, poz. 1443), który to przepis stanowił, że przepisy tej ustawy nie modyfikowały postanowień Kodeksu cywilnego o wymagalności świadczeń pieniężnych oraz o skutkach opóźnienia i zwłoki dłużnika.

Zauważyć też trzeba, że ustawa zawiera własną definicję transakcji handlowych (art. 2), wymienia krąg podmiotów objętych tą ustawą (art. 3), a także wprost wyłącza spod jej działania określone dłuży i umowy (art. 4). Także

te elementy nakazują przyjąć, że reguluje ona – w określonym w art. 2, 3, 4 ustawy zakresie podmiotowymi i przedmiotowym - w sposób szczególny w stosunku do Kodeksu cywilnego (art. 481 § 2 k.c.) wysokość odsetek należnych w przypadku opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego. Modyfikacja ta dotyczy wysokości odsetek, które są naliczane w przypadku opóźnienia dłużnika, zastępując odsetki w wysokości ustawowej odsetkami w wysokości wynikającej z przepisu art. 56 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 1997 r. Nr 137, poz. 926, z późn. zm.).

Wnikliwa analiza zakresu zastosowania i wzajemnych relacji norm wyrażonych w art. 7 ustawy oraz art. 481 § 1 i 2 k.c. prowadzi zatem do wniosku, iż w przypadku spełnienia warunków zastosowania art. 7 ustawy jako przepisu szczególnego wyłączone jest stosowanie normy ogólnej wyrażonej w art. 481 § 2 k.c.

Na marginesie, odnosząc się do stanowiska Sądu I instancji, zauważyć też trzeba, że nie każdy zbieg norm zaliczyć można do zbiegu elektywnego lub też do zbiegu alternatywnego, a więc tych rodzajów zbiegu norm, w których to uprawnionemu służy opcja wyboru normy prawnej spośród kilku konkurujących norm. W rzeczywistości analiza obu potencjalnie konkurujących w tej sprawie przepisów nie daje żadnych podstaw do konstruowania dla wierzyciela uprawnienia do dokonywania ex post – na etapie dochodzenia roszczenia odsetkowego, wyboru normy prawnej w zależności od tego, jak ukształtowały się w okresie opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego relacje między wysokością odsetek ustawowych a wysokością odsetek od zaległości podatkowych. Zaproponowana przez Sąd Okręgowy wykładnia przepisów i przyznanie prawa wyboru wierzycielowi na etapie realizacji jego roszczeń prowadziłaby do niepewności prawnej stron transakcji handlowych. W szczególności dłużnik dowiadywałby się o wysokości odsetek dopiero po dokonaniu przez wierzyciela wyboru. Trudno znaleźć względy prawne, a także względy aksjologiczne przemawiające za takim rozwiązaniem, szczególnie w sytuacji, gdy od wielu lat zarówno odsetki ustawowe jak i odsetki od zaległości podatkowych utrzymywane są na takim poziomie, że pełnią skutecznie nie tylko rolę waloryzacyjną, ale także kompensacyjną i dyscyplinującą dłużników. Nie stanowi dostatecznego argumentu to, że w pewnych okresach nieznacznie wyższa jest stopa odsetek ustawowych a w innych okresach stopa odsetek od zaległości podatkowych.

Zauważyć też wypada, że art. 7 wskazanej ustawy pozostaje w zgodzie z obowiązującą w okresie istotnym dla rozpoznania tej sprawy dyrektywą 2000/35/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych (Dz.U.U.E.L.2000.200.35), w tym w szczególności z art. 3 ust. 1 lit. d dyrektywy.

Przyjąć więc należy, że właściwa analiza przepisów prowadzi do wniosku, iż art. 7 ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych w granicach zawartej w nim hipotezy deroguje, jako przepis szczególny, art. 481 § 2 k.c. Taki pogląd dominuje też w wypowiedziach doktryny (por. M. Chudzik „Komentarz do ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych” a także M. Lemkowski „Odsetki cywilnoprawne”, s. 401 oraz tam powołane dalsze publikacje).

Jak to już zostało powiedziane, strony mogły oczywiście umówić się na odsetki wyższe, ale z możliwości tej nie skorzystały (vide załączone do akt umowy).

W świetle powyższych rozważań zasadny okazał się zatem zarzut naruszenia art. 481 § 2 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie oraz zarzut naruszenia art. 7 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych przez jego niezastosowanie.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.c. orzekł jak na wstępie, jednocześnie obciążając powoda, jako przegrywającego sprawę w II instancji, kosztami postępowania apelacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c.